

Institutiones Dialecticæ

Dieterich, Conrad

Giessæ Hessorum, 1611

Caput XXVIII. Orta Pealia sunt, in quibus arguendi vis consistit in rebus ipsis: quæq[ue]; ex plurimis argumentis primis oriuntur: Vnde, & dicuntur composita.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56580](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56580)

Sic. *Lethum* (mors) aliis dicitur, quasi minimè
latum: alius *lethum* a leo quod mors omnia deleat:
alius λήθη, oblivio.

Bellum q. non bellum: aliis q. duellum: aliis à beluis quod
beluarum proprium sit, dicitur. *Lucus* q. minimè lucens, aliis
à lucendo quod sacrificiorum ignibus totus luceat. *Ludus* q.
procul à lusu, aliis q. promixè ad lusum, qui puerorum pro-
prius est, &c.

ELENCHUS

Notationis committitur I. Cùm falsa & ridicula
nominis adducitur interpretatio, ut: *Causa* dicitur, qua-
si cavissa. *Oratio* quasi oris ratio. *Presbyter* quasi præ aliis
bibenster. *Monasterium* q. *Monachorum* spaciū.

[Harum ridicularum notationum pleni sunt scho-
lasticorum & barbarorum libri, quæ facilè à peritis
exploduntur.]

II. Cùm notatio ponitur pro allusione, vel cum
eâdem confunditur, ut, *Testamentum* dicitur quasi testatio-
mentis. *Aulicus* q. ἀὐτὸς λύκος & ipsissimus *lupus*.

III. Si notatio arbitrio hominum rebus & perso-
nis imponitur: ut, *Bonifacius* dicitur à bonum & facio.
Ergo est *beneficus*. *Christophorus* q. *Christum* ferens. Ergo
Christum humeris portare debet.

IV. Cùm nomen est angustius, aut generalius no-
tatione, ut, *Grammatica* dicitur à γράμμα, id est, lite-
ra. Ergo tantum docet rationem scribendi & literarum. *Se-
natus* dicitur à senibus. Ergo tantum senes in senatum co-
optandi sunt.

V. Cùm attributio & accommodatio falsa est, ut:
Humus bruta est & sensu caret. Ergo & homo brutus est &
sensu caret, &c.

Si fuerunt argumenta Orta Nominalia; sequun-
tur Rea: 2.

CAPUT XXVIII.

I. ORTA REALIA sunt, in quibus
arguen-

arguendi vis consistit in rebus ipsi
quæq; ex plurimis argumentis primi
oriuntur: *Vnde, & dicuntur compo-*
sita.

[*Alii Orta rei seu essentia nominant. Res enim hinc de-*
buuntur & definiuntur.]

2. Suntq; Distributio & Definitio

3. Distributio est, cum totum distri-
buitur in partes: *Seu:* est argumentum
ortum Reale, quo totum in partes
distribuitur.

[*Distributionis nomen hic accipitur latius: Ita ut
visionem & partitionem & distinctionem suo ambitu
plectatur. Alii Divisionem assignant distributioni
in species. Partitionem, distributioni integri in sua
Distinctionem, distributioni subjecti per adiuuncta. Prae-
dit autem distributio definitionem, quia facit ad
niendam definitionem. Definitio enim constat genere &
mâ. Genus autem ad distributionem pertinet, sicut
cies, cuius etiam in definiendo exigitur ratio. Alias si
dum respicias, definitio semper est prior. Aliud autem est
etare res ipsas, aliud methodum doctrinae prescribere. Haec
gò sic concilia. Doctrina distributionis posterior est
tione usu: prior autem est naturâ, intelligentiâ, atque
stitutione: seu, distingue inter definitionem ipsam, &
doctrinam definitionis, &c. Distributionis verò relatum
arguit, est Distributum, quod est res quæ dividi & distri-
bui potest. Intelligitur autem Distributum de potentia
q; subjectum sit dividendum: Distributio verò magis actus
distribuentis siue motum istum resolutionis quâ partes
significat. Ex opposito tamen notat etiam partes, quæ distri-
butione factas, ut inter distributionem & Distributum
arguendi sit reciprocatio mutua.]*

4. Totum est, quod continet par-

tes, in quas distribui & distingui potest:
 Sic Dialectica totum est, quia continet partes in-
 quas dividitur, nempe inventionem & iudicium.
 Homo totum est, quod complectitur partes, ani-
 mam & corpus.

[Observa. I. Totum à Philosophis constituitur quadri-
 plex. 1. Totum perfectionis. 2. Totum potestativum.
 3. Totum Mathematicum. 4. Totum Logicum. Prio-
 ra tria ἀνώγως ita dicuntur, quia propriè & Logicè partes
 non habent, sed analogicè, quo sensu Deus dicitur totum &
 anima, &c. II. Pars & Totum sunt simul relatione
 temporis. Partes sunt priores toto. 1. ratione constitu-
 tionis, quia totum constituunt. 2. ratione inductionis,
 quia multa partes invehuntur ad constituendum unum to-
 tum. Totum est prius partibus ratione perfectionis &
 usus.]

5. Pars est quæ continetur à toto.
 Sic elocutio & pronuntiatio partes sunt Rhetori-
 ca, quia sub Rhetorica tanquam toto comprehen-
 duntur. Anima & corpus partes sunt hominis.
 Homo & bestia animalis.

[Philipp. nomen Totius & partis accipit angustius; To-
 tum enim tantum assignat integro. Partes verò tantum mem-
 bris. At generaliter hic totum sub se comprehendit Genus
 & integrum. Pars verò Membra & species. Alii distinguunt
 in Totum proprium, quod habet partes verè sic di-
 ctas, ut Genus & integrum: & Improprum, quod non
 habet partes verè sic dictas: ut, Causa respectu causa-
 rum: Subiectum respectu adjunctorum, & contrà. Item inter
 partem propriam, quæ refertur ad totum proprium;
 ut species & membrum, & impropram, quæ refertur ad
 Totum improprum, ut, cum dividitur causa per causa-
 tum, subjectum per adjuncta, & contrà.] Distributionis
 generales hifunt CANONES.

I. Inter Distributionem & Distributum,
 Totum

Totum & partes mutua est reciprocatio.

Distributum, (*totum quod distribuitur*) arguit Distributionem (*partes distributione etas,*) & vicissim ab iisdem arguitur.

[Ratio est, quoniam partes toti sunt adequata, illudque surant. Ideo nonnunquam etiam in ratione aequivalent penuria vocum pro toto partes unitas ponere sapere nos sapere ita exigunt circumstantia; ut cum in Logica binomines loco generis nomen non habentis ponimus, quod familiare esse in Logica constat.]

II. In Distributione partes debent consentire cum toto (*debent esse homogeneæ toti*) inter se verò dissentire.

Quò partium cum toto consensus arduior inter se verò dissensio capitalior, eò distributio est perfectior. Sic, Homo rectè dividitur in animam & corpus. Partes enim (anima & corpus) consentiunt cum toto homine quem constituent tanquam cause cum suo effectu: Dissensio verò inter se tanquam contraria. Anima enim immortalis nunquam esse potest corpus mortale neque corpus anima.

[Ex his constat 1. perfectissimam esse distributionem, ubi totum & partes sunt causæ & effectum: partes enim consentiunt absolute: partes autem inter se sunt elementa contraria adversa, in his enim inimicissima est dissensio. Debilem esse ex diversis & relatis, quia aliquæ partes toti consentire debent. At id quod ne est, quomodo consentiet? Constat 2. non esse distributionem, cum partes consentiunt, ut, Nix est frigida aut alba. Album enim est frigus consentiunt: vel cum a toto dissentiunt, ut, aqua est humida vel sicca.]

III. Distributio a subiectæ rei natura

tiatur, debet esse διχότομη, bimembris.

[Dichotomiae enim omnium sunt optimae: 1. quia magis sunt naturales: nam natura semper agit secundum breviora. 2. quia magis logica, cum major sit inter duo quam quatuor diffensio. Interdum verò si dichotomia haberi nequit, adhibetur & trichotomia & tetrachotomia: ut, bona fortuna alia sunt corporis, alia animi, alia fortuna. Casus obliqui sunt quatuor, Genitivus, Dativus, Accusativus & Ablativus.]

IV. Distributio (perfecta) debet esse adæquata toti distributo: hoc est, neq; latior, neq; angustior, sed reciproca, ita ut nihil desit, nihil redundet.

[Dico perfecta, quia nonnunquam vel ex hypothese divisiones instituuntur, vel ex communi docendi consuetudine, aliquibus interdum resectis, residuum saltem distribuimus. In perfecta autem vel exacta distributione omnia, quae toti insunt, sunt comprehendenda, nihilq; extraneum inferendum.]

V. Omnis distributio debet fieri in entia, non verò in NON ENTIA (nisi forte ex hypothese.) ut: Status hominum post mortem aut est in caelo, aut in inferno, aut in purgatorio. Terra partes quinque sunt, Africa, Asia, Europa, America & Utopia. Distributiones haec vitiosae sunt, quia neque purgatorium, neque Utopia est.

VI. Omnis distributio debet constare verbis perspicuis, & rem ipsam, ut in se est, declarantibus.

[Itaq; constans ambiguis vocibus est vitiosa: Nomina enim ambigua nihil significant, & nil certi menti representant, ut: hominum alii sunt oves (simplices) alii ovipēs (callidi).]

VII. Divisio fieri debet (in methodicis distri-

distributionibus) in membra proxima, p[er]
& immediata.

[*Distributio enim non debet facere saltum: E*
istributio non adscendit, sed descendit. Sic, Logica
statim dividit argumentum in absolute consentaneum
modo quodam: Sic enim membra proxima, prima &
diata transultoria levitate prateriret, sed incipit ab art
progreduendo ad primum, & primo ingreditur ad simp
simplici ad consentaneum, &c. Vbi observa in descen
I. nullum membrum intermittendum. 2. in eo
genere distributionis permanendum.]

VIII. In distributione partes debent
eiusdem ordinis & naturæ cum toto.

[*Partes enim legitime distributionis mensurantur*
dinantur ad totum: quæ autem ad aliud tanquam
ram referuntur & ordinantur, non possunt esse ejusdem
tura & ordinis. Proinde falsa est distributio Baptis
interiorem & exteriorem abluitionem. Partes enim
cum toto natura non sunt, nec inter se homogeneæ.]

IX. In distributione partes non debent
dividere per seipsas.

[*Distributio enim fieri debet per noëma aliud, quod*
tium disjungat, ita ut illud sit q. mensura totius.] Totum
partis generales sunt hi CANONES.

I. Omne totum majus est qualibet
parte: Impossibile est enim partem toto
jorem esse.

II. Partes singulæ continent minus totum
Partes simul sumptæ & coordinatæ con
tinunt totum.

III. Quicquid concluditur de toto
communiter partibus inest: Et: Quicquid
concluditur de partibus, idem communiter
convenit toti.

[Libavius hac ita declarat. Et totum & partes habent aliquid singulare, quo alterum ab altera differt. Totum enim non est partes, neq; partes totum. In his autem que toti insunt, Communiter, quia eadem etiam partibus oportet inesse, alias communiter toti non inessent, sed singulariter in relatione alterius ad alterum etiam hoc modo reciprocatio est, ut, si totum est substantia, communiter accipiendo id in quantum habet partes, necesse etiam est partes esse substantias. Si totum bonum est, communiter etiam partes bona sunt, & contra. Sed non si totum est genus, vel subjectum, vel adjunctum, vel integrum, etiam partes sunt genera, subjecta, &c. quia hæc non communicantur in relatione ad partes, &c.]

ELENCHUS

Distributionis committitur in genere, quando generales distributionis regulæ violantur, ut, Cum Rhetorica dividitur in inventionem, dispositionem, elocutionem, memoriam, & pronuntiationem.

[Inventio enim, Dispositio & memoria sunt in Rhetorica heterogenea.]

Cum Ecclesia dividitur in militantem, dormientem & triumphantem.

[Non enim est adæquata distributio toti, quia alterum membrum, dormiens, redundat.]

Cum Philosophia dividitur in differendi subtilitatem, in nature obscuritatem, in vit. im atq; mores.

[Hic enim plures partes omittuntur,]

Hæc de Distributione in genere: sequuntur ejus partes.

CAPUT XXIX.

1. Distributio est vel primaria: vel secundaria.

2. Primaria est, quæ oritur ex argumentis absolutè consentaneis.

3. Estq; duplex: vel ex causis; vel ex effectis.